

Демчина О.М.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Статтю присвячено теоретичним аспектам вимірювання гендерної толерантності у студентській молоді. Розглянуто сучасні підходи до розуміння толерантності у її гендерному аспекті як соціально-психологічного феномена. Виявлено, що деякі дослідники вивчають гендерну проблематику у контексті міжстатевих відносин, хоча нині проблеми терпимості слід розглядати з урахуванням різноманітності проявів гендерної ідентифікації особистості. Встановлено, що розвиненість гендерної толерантності піддається оцінці через виміри: здатності до психологічної саморегуляції; захисних механізмів психіки, зокрема інтроєкції та заперечення; сформованості та прийняття власної гендерної ідентичності; знання філософських, моральних, релігійних, нормативних та інших передумов міри прийняттого або неприйняттого у гендерній багатоманітності; особистого (групового) досвіду вирішення міжгендерних конфліктів. Охарактеризовано чинники формування гендерної толерантності (вік, світогляд, рівень толерантності найближчого оточення, сферу діяльності та ін.). Так, вік зрілої юності супроводжується зміною системи цінностей під впливом специфіки провідного виду діяльності, переоцінкою соціальних ролей, розвитком рефлексії, вдосконаленням інтелекту, становленням когнітивної сфери. Світогляд студента розвивається під впливом досвіду міжособистісної взаємодії (спілкування юнаків та дівчат), а також результатів апробації на практиці життєздатності та дієвості різних елементів гендерної толерантності у середовищі вищого навчального закладу. Розглянуто методологічні підходи до оцінки сформованості гендерної толерантності. Виявлено, що ці підходи охоплюють значну частину компонентів та чинників її формування, втім поза фокусом дослідження залишаються особливості накопичення досвіду на макро-, мезо- та мікрорівнях. Перспективи подальших досліджень визначено у розробленні методик оцінювання, які позбавлені цих недоліків.

Ключові слова: гендерна толерантність, компоненти толерантності, гендерні ролі, ідентифікація, соціальна психологія.

Постановка проблеми. Основи загальноприйнятого тлумачення поняття «толерантність» закладено Декларацією принципів толерантності (1995 року), де першим із визначень наведено таке: «це повага, прийняття і правильне розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, наших форм самовираження та способів проявів людської індивідуальності» [5].

Наведена дефініція розкриває переважно соціально-історичні передумови формування поняття толерантності, які знаходять своє місце у філософських працях. Так, М. Уолцер визначає 5 установок толерантного ставлення: 1) відсторонено-смирненне ставлення до відмінностей (притаманне суспільству XVI–XVII ст., коли після тривалого періоду релігійних гонінь наступала стадія примирення); 2) пасивність, байдужість; 3) принципове визнання прав «інших», попри нерозуміння та особисту неприязнь; 4) відкритість, повага, цікавість до відмінних від себе, бажання вчитися і обмінюватися з ними

досвідом; 5) сприйняття відмінностей як різноманіття, різносторонності навколишнього світу, що є основною умовою свободи вибору і розвитку людини.

На думку дослідника, «толерантність уможливує існування відмінностей; відмінності ж зумовлюють необхідність толерантності». На цій основі стверджується, що володіє толерантністю та людина, яка здатна на таке ставлення до відмінностей, незалежно від того, чи відчуває при цьому відстороненість, байдужість, визнання, повагу чи повне прийняття [16, с. 15].

Наведене свідчить про те, що, попри актуалізацію проблематики толерантності насамперед у суспільно-політичному та правовому дискурсах, коріння дослідження цього феномена перебуває у царині психології, оскільки зміст толерантності виявляється у терпимому ставленні та гідному поведженні людей між собою у процесі міжособистісної взаємодії. Толерантність поза суспільно-політичним аспектом є одним з осно-

вних факторів міжособистісної, міжгрупової та міжкультурної взаємодії особистості у глобалізованому інформаційному суспільстві.

Дотепер одним із найгостріших зрізів соціальної проблематики толерантності були відносини між статями у зв'язку з їх значенням для стабільного розвитку суспільства та становлення особистості, її соціалізації. У наш час набуває значної ваги інший вимір цієї проблематики: належне прийняття умовною більшістю «гендерної ідентичності» окремо взятого індивіда як сукупності альтернативних та рівнозначних форм статево-рольової самоідентифікації особистості. Необхідністю розроблення ефективних методів оцінювання гендерної толерантності серед студентів вищого навчального закладу зумовлена актуальність цієї статті.

Огляд останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти оцінювання сформованості гендерної толерантності були предметом дослідження таких вчених, як С. Бем, О. Бондарчук, І. Кльоцина, В. Полякова, Т. Говорун, Л. Ващенко та ін. Віддаючи належне внеску попередників, відзначимо, що не досить вивченим аспектом цієї проблематики залишилися теоретичні основи дослідження гендерної толерантності у середовищі студентської молоді.

Ціль статті полягає у вивченні теоретико-методологічних засад діагностування гендерної толерантності у студентської молоді. Досягнення поставленої цілі передбачає виконання таких завдань:

а) дослідити сучасні підходи до розуміння толерантності у її гендерному аспекті як психологічного феномена;

б) виявити особливості соціально-психологічних чинників формування гендерної толерантності як світоглядної ціннісної установки у студентської молоді;

в) порівняти методологічні підходи до оцінки сформованості гендерної толерантності як світоглядної ціннісної установки та охарактеризувати перспективи їх застосування для діагностування студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. Гендерні аспекти толерантності є предметом активних дискусій у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі. Так, Л. Урсова розглядає толерантність у контексті відносин між статями та визначає її як сукупність ціннісних установок: неупередженого ставлення до представників протилежної статі; об'єктивного (поза стереотипами) сприйняття їх мотивів, якостей та поведінки; відсутності пере-

конання про «вищість» однієї статі над іншою. Протиставленням гендерній толерантності дослідниця називає сексизм – таку орієнтацію, яка ставить у несприятливі умови одну стать стосовно протилежної, чим обмежує її права і можливості на індивідуальну реалізацію [17, с. 122]. Наведені міркування загалом розкривають сутність толерантності як відсутності упередження, дискримінації, при цьому не розкриваючи сутнісних особливостей як психологічної категорії. Також поза фокусом такого тлумачення перебуває терпимість до відмінностей у гендерній самоідентифікації особи.

Грунтовніший підхід знаходимо у праці Г. Солдатової, яка визначає толерантність як «інтегральну характеристику індивіда, що визначає його здатність у проблемних і кризових ситуаціях активно взаємодіяти із зовнішнім середовищем з метою відновлення своєї нервово-психічної рівноваги, успішної адаптації, недопущення конфронтації і розвитку позитивних взаємин із собою і з навколишнім світом» [15, с. 63–64]. З наведеного видається, що цією інтегральною характеристикою є здатність особи до психологічної саморегуляції, яка здійснюється з огляду на потребу реалізувати певні цінності чи моральні переконання цієї особи, досягнути у результаті певних соціальних індикаторів. Видається, що така саморегуляція відбувається на основі «рефлексивних знань», зміст яких, за визначенням Н. Дмитерко, полягає у «розв'язуванні нестандартних інтелектуальних задач, змістовно заданих наявністю індивідуально-ситуативної неповторності матеріалу кожної особистості, а також латентним характером змін, які відбуваються у її психодуховному світі» [6, с. 95].

Відповідно до наведеного гендерна толерантність постає як уміння особи знаходити прийнятне вирішення конфлікту для всіх сторін; при цьому передумовою цього конфлікту є суперечності між діями, інтересами, цілями чи мотивами представників різних гендерних моделей як моделей «цілісної психологічної репрезентації статі» [8, с. 44].

На думку О. Орлова та О. Шапіро, толерантність є багатоаспектним поняттям, яке слід розглядати як: 1) природну якість – безумовне прийняття іншої людини; 2) моральну якість – прагнення стримувати, пригнічувати агресію; 3) етичну якість – прийняття особою самої себе та оточуючих. Саме етичну толерантність з-поміж інших учені вважають «справжньою», оскільки вона передбачає: осмислення, повагу та прийняття

себе, інших людей, дійсності та навколишнього світу [12, с. 62–66].

Як і деякі інші автори, ці вчені погоджуються із тим, що толерантність передбачає уміння особи здійснювати саморегуляцію певними психічними процесами під час реагування на конфліктну ситуацію, що виникла. Але разом із тим вони підкреслюють інші важливі якості толерантності: підпорядкування власних дій певним моральним або правовим імперативам; розуміння ситуації; прийняття необхідності співпрацювати з іншими особами, попри наявні розбіжності.

У світлі гендерної проблематики таке бачення толерантності збагачує гуманістичне «безумовне прийняття» контраверсійної гендерної моделі поведінки *усвідомленням* її «нормативності» та самоцінності у сучасному світі. У цьому розумінні не останню роль може відігравати об'єктивна оцінка передумов соціальних процесів, які зумовлюють поширеність альтернативних гендерних ролей, чи будь-яке інше суб'єктивне міркування, яке обґрунтовує «нормативність» цілей, мотивів, бажань учасників іншої гендерної групи.

Думку про толерантність як якість особистості поділяють й інші сучасні автори. Так, Н. Асташова у структурі толерантності виділяє такі характеристики, як: 1) стійкість – внутрішню зібраність, можливість протистояти зовнішнім впливам; 2) терпіння – здатність триматися в межах дозволеного, розуміти інші переконання, відмінні судження, нестандартні вчинки; 3) допустимі відхилення – у межах культури полеміки, самоповаги, збереження індивідуальності, свободи висловлювань, відсутність висловів в образливій формі [1, с. 21].

Інтерпретація вищенаведеного дозволила Л. Шустовій визначити толерантність як стан психологічної готовності, який виражається у: 1) активній життєвій позиції, яка передбачає зацікавленість іншою особою, бажання зрозуміти її світосприйняття; 2) етичній – яка полягає у визнанні особою таких цінностей, як свобода від насилля, рівність, повага до прав та інтересів інших; 3) особистісній життєвій позиції, в якій проявляються установки, цінності, мотиви і смисли особистості, а на їх основі здійснюється свідомий і відповідальний вибір [1, с. 10–11]. На цій основі запропоновано три складники гендерної толерантності як психосоціальної характеристики особистості: 1) когнітивний, який утворюють знання та уявлення (переконання) індивіда; 2) емоційний, що містить набір відносно стійких почуттів особи до об'єктів, які виражаються в

емоційній оцінці; 3) діяльнісний, який характеризує схильність особи до того чи іншого типу поведінки та виду діяльності, основою яких є співпраця та безконфліктна взаємодія представників різних статей та типів гендеру, вміння вести конструктивний діалог [18, с. 11].

Схожої точки зору дотримується В. Полякова, яка вважає, що гендерна толерантність передбачає активну моральну позицію людини як суб'єкта, який здійснює свідомий вибір щодо особливостей взаємодії з особою іншої статі на засадах гендерної рівності. Авторка пропонує розлогу структуру цього поняття, включаючи до його складу: ціннісно-смысловий (усвідомлення гендерної толерантності як цінності), когнітивний (усвідомлення власних гендерних характеристик, відсутність традиційних гендерних стереотипів та упереджень), емоційно-вольовий (емпатія, емоційна стійкість, афективна толерантність, самоконтроль та саморегуляція), конативний (уміння помічати можливі ситуації гендерної інтолерантності, здатність розв'язувати проблеми і конфлікти гендерної природи) та комунікативний компоненти (комунікативна толерантність стосовно осіб іншої статі) [13, с. 100].

Спільною рисою вищенаведених точок зору є психологічна установка на дотримання моделі толерантної поведінки, проте жоден із авторів не характеризує ступені її формування. Цей аспект розкрито у спільній праці Н. Боритко, І. Соловцової, О. Байбакова, які запропонували розглядати такі виміри толерантності залежно від її емоційно-вольової основи: 1) конвенційну толерантність – засновану на безумовному прийнятті норм та правил сильнішої сторони, коли особа придушує нетерпимість внаслідок перебування під певним впливом, наприклад, закону, авторитету, соціальної групи тощо); 2) компромісну – засновану на визнанні рівноправності сторін, коли особа не намагається довести хибність контраверсійних поглядів, виявляє терпіння до них, проте продовжує вважати власну позицію єдиною правильною; 3) консенсусну толерантність – засновану на усвідомленні різноманітності та взаємовигоди кожної зі сторін, коли міжособистісна взаємодія відбувається без змагання культур і ціннісних систем, але є обмін досвідом і запозичення одних неповторних властивостей для вдосконалення інших [3].

У сучасній західній психології дослідники виділяють такі основні погляди на сутність толерантності: 1) толерантність як соціальна та особистісна цінність; 2) толерантність як соціальна установка, у структурі якої виділяють емоційний,

когнітивний та діяльнісний аспекти; 3) толерантність як риса характеру, яка виявляє себе у зв'язку з іншими рисами характеру [11, с. 155–158; 19, с. 68–70].

Розгляд теорій толерантності у її гендерному аспекті показує таке. По-перше, деякі науковці, досліджуючи проблематику гендерної толерантності, все ж обмежуються вивченням міжстатевих відносин, тоді як входження у науковий та суспільний дискурс поняття «гендер» зумовлює необхідність розглядати проблеми терпимості у різноманітності проявів гендерної ідентифікації особистості.

По-друге, слід погодитися із тим, що гендерна толерантність є інтегральною характеристикою особистості. Вважаємо, що її структура включає такі основні складники: психоемоційний, когнітивний та конативний.

По-третє, розвиненість в особистості гендерної толерантності піддається оцінці через виміри:

- здатність особи до психологічної саморегуляції;
- захисних механізмів психіки, зокрема інтроєкція та заперечення;
- сформованості та прийняття власної гендерної ідентичності;
- знання філософських, моральних, релігійних, нормативних та інших передумов міри прийнятного або неприйнятного у гендерній багатоманітності;
- особистого (групового) досвіду вирішення міжгендерних конфліктів.

Закономірно, що потенціал впливу на формування в особистості цінностей гендерної толерантності залежить від її віку, особистого життєвого досвіду, рівня толерантності найближчого оточення, сфери діяльності та інших чинників. У своїй сукупності ці чинники дозволяють виявити особливості формування гендерної толерантності як світоглядної ціннісної установки у студентської молоді.

Так, новоутворення віку зрілої юності характеризуються досягненням нових результатів біологічного, психологічного і соціального розвитку: перетворення мотивації та всієї системи ціннісних орієнтацій відповідно до провідного виду діяльності (навчально-професійного), зміна характеру соціальних ролей, цілеспрямоване набуття професійних знань, умінь та навичок, інтенсивне формування спеціальних здібностей у зв'язку з опануванням фаху, розвиток рефлексії, вдосконалення інтелекту, становлення когнітивної сфери, розкриття потенційних можливостей [7, с. 148].

Значення віку як чинника гендерної соціалізації студентської молоді також зумовлене тим, що це період активного формування *світогляду* під впливом спілкування з ровесниками своєї та протилежної статі, закріплення навичок рефлексії та самоаналізу, вікової переоцінки життєвих цінностей.

З одного боку, у цьому зв'язку доцільним є врахування мотивів прийняття гендерної поведінки, які можуть варіюватися від необхідності (продиктованої усвідомленням ролі гендерної толерантності як чинника ефективної роботи або критерію професійної діяльності) до активного прийняття. З іншого боку, слід проводити оцінку з урахуванням меж доречного психолого-педагогічного впливу на розвиток толерантності: у межах навчального процесу він має спрямовуватися перш за все на засвоєння студентом навичок, необхідних для забезпечення професійної компетентності.

Слід враховувати, що світогляд як чинник гендерної толерантності формується паралельно психолого-педагогічному впливу. Обмірковуючи власний досвід перебування у середовищі вищого навчального закладу, спостерігаючи функціонування системи як єдиного механізму, студенти мають змогу апробувати на практиці життєздатність та дієвість різних елементів гендерної толерантності. У цьому зв'язку погоджуємося із В. Поляковою, яка пропонує аналізувати проблеми розвитку гендерної толерантності на: 1) *макрорівні* – у контексті гендерних перешкод у суспільстві; 2) *мезорівні* – через гендерні прояви в освітній галузі; 3) *мікрорівні* – у контексті гендерних особливостей особистостей інших суб'єктів навчального процесу [13, с. 99].

Окрім навчального процесу, на формування світогляду як чинника гендерної толерантності впливають соціальні контакти, набуті студентом у *різних сферах життєдіяльності*: 1) міжособистісного спілкування юнаків та дівчат, які мають різні рівні прийнятності контраверсійних моделей гендерної поведінки; 2) індивідуальних інтересів і захоплень; 3) сімейних відносин; 4) професійної діяльності; 5) суспільно-політичної діяльності [18, с. 10–12].

Видається, що оцінка факторів формування гендерної толерантності передбачає ранжування цих сфер за ступенем впливу. Наприклад, сприйняття гендерних відмінностей та їх вплив на ставлення до оточуючих може бути продиктований етичним, статевим, релігійним вихованням студентів, набутих у сім'ї соціальним досвідом. Тому

будь-який вплив може зустрічати опір, примножений за своєю силою порівняно з іншими впливами. Необхідність у переоцінці кидає виклик сформованим ціннісним орієнтирам студента, і цим може спонукати його до внутрішнього переживання конфлікту, який може виникнути у його найближчому колі спілкування у зв'язку із критикою актуальності та життєздатності цінностей «малої групи».

У науковій літературі застосовуються переважно комплексні методи оцінювання видів толерантності. Так, методика Г. Бардієр «Види та компоненти толерантності» досліджує компоненти толерантності, які відображають її різнобічне розуміння як соціальної установки, особистісної цінності, особистісної якості. Вона включає оцінку: 1) афективного компонента (спроможності долати емоційне напруження та терпляче ставитися до болісних переживань); 2) когнітивного; 3) конативного (умінь толерантної поведінки); 4) потребнісно-мотиваційного (бажання, прагнення, наміру та соціальної потреби у толерантному ставленні до інших); 5) діяльнісно-стильового (наявність стабільного стилю діяльності, який можна оцінити як толерантний); 6) етико-нормативного; 7) ціннісно-орієнтаційного (місце толерантності у системі мотивів як цінності, що має пріоритетне значення для особистості); 8) особистісно-сислового (наявність особистісних смислів, які визначають межі прийняттого та неприйняттого); 9) ідентифікаційно-групового (вплив на формування толерантності чинника ідентифікації себе як члена референтної групи); 10) ідентифікаційно-особистісного компонента (вплив на формування толерантності чинника особистої самоідентифікації) [2; 4; 14]:

Наведений перелік компонентів показує, що методика Г. Бардієр охоплює значну частину із вищезазначених вимірів розвиненості гендерної толерантності та чинників її формування як світоглядної ціннісної установки. Втім поза фокусом дослідження залишаються особливості накопичення досвіду на макро-, мезо- та мікрорівнях. Разом із цим не досить розкривається сутнісний зміст чинників, які впливають на формування кожного із цих компонентів, нез'ясованими лишаються причини упереджень, неможливо провести розрізнення між поведінкою, що продиктована або засвоєною гендерною роллю, або особистим вибором особистості.

Застосування Короткого П'ятифакторного опитувальника особистості дозволяє оцінити особистісні психологічні характеристики, які

безпосередньо впливають на розвиненість гендерної толерантності у студентів. Ними є: екстраверсія, дружелюбність, добросовісність, емоційна стабільність та відкритість новому досвіду [9, с. 59, 74].

Як показує праця А. Мурзаканової, І. Новікової, Д. Шляхти, спроба співставлення результатів діагностування за методиками «Види та компоненти толерантності» та П'ятифакторного опитувальника особистості свідчить про наявність кореляційного зв'язку між психологічними характеристиками та компонентами толерантності. При цьому значимість цих характеристик має свої особливості стосовно оцінки гендерної толерантності та у національному та віковому зрізі [10, с. 42, 44].

Висновки. Узагальнення всього вищенаведеного дозволяє зробити такі висновки. Гендерна толерантність студентської молоді є багаторівневою психологічною характеристикою особистості, яка визначає зміст та спрямованість міжособистісної взаємодії у контексті гендерної соціалізації особи та її оточення. Вона включає традиційний аспект взаємин між чоловічою та жіночими статтями, а також терпимість до відмінностей інших осіб у аспекті їх гендерної самоідентифікації. Гендерна толерантність формується під впливом: особистісних психоемоційних характеристик; життєвого досвіду, набутого під час навчального процесу та участі у різних сферах відносин; чуттєвого досвіду рефлексії навколишнього світу; психолого-педагогічних засобів.

Значимими факторами формування гендерної толерантності як світоглядної ціннісної установки у студентської молоді є: вік; світогляд; життєвий досвід, зокрема набутий у різних сферах відносин. Розвиненість в особистості гендерної толерантності піддається оцінці через такі виміри, як: здатність особи до психологічної саморегуляції; сформованість захисних механізмів психіки, зокрема інтродекції та заперечення; сформованість та прийняття власної гендерної ідентичності; знання філософських, моральних, релігійних, нормативних та інших передумов міри прийняттого або неприйняттого у гендерній багатоманітності; особистий (груповий) досвід вирішення міжгендерних конфліктів.

Розглянуті методики виміру гендерної толерантності охоплюють значну частину із розглянутих у статті компонентів та чинників її формування як світоглядної ціннісної установки. Втім поза фокусом дослідження залишаються особливості накопичення досвіду на макро-, мезо- та мікрорівнях. Разом із тим не досить розкривається сутніс-

ний зміст чинників, які впливають на формування кожного із цих компонентів, нез'ясованими лишаються причини упереджень, неможливо провести розрізнення між поведінкою, що продиктована або засвоєною гендерною роллю, або особистим вибором особистості. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробленні методик оцінювання, позбавлених цих недоліків.

Список літератури:

1. Асташова Н.А. Толерантность как условие самореализации личности. *Вестник Брянского государственного университета*. 2011. № 1. С. 19–22.
2. Бардиер Г.Л. Социальная психология толерантности : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.05. Санкт-Петербург, 2007. 45 с.
3. Борытко Н.М., Соловцова И.А., Байбаков А.М. Введение в педагогику толерантности / под ред. Н.М. Борытко. Волгоград : ВГИПК РО, 2006. 80 с.
4. Братченко С.Л. Психологические основания исследования толерантности в образовании. *Педагогика развития: ключевые компетентности и их становление* : материалы 9-й науч.-практ. конф. Красноярск, 2003. С. 104–117.
5. Декларація принципів толерантності. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_503#Text (дата звернення: 28.12.2020).
6. Дмитерко Н. Рефлексивне мислення в контексті теоретичного та емпіричного пізнання психічної реальності. *Психологія і суспільство*. 2005. № 4 (22). С. 93–97.
7. Єфіменко С. Психологічні особливості студентського віку. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Педагогічні науки*. 2012. № 103. С. 140–149.
8. Іванюк Т.С. Статеврольова свідомість як складова частина загальної статевої культури особистості. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Соціально-педагогічна*. 2017. Вип. 28. С. 39–50.
9. Кліманська М.Б., Галецька І.І. Українська адаптація Короткого П'ятифакторного опитувальника особистості ТІРІ (ТІРІ-UKR). *Psychological journal*. 2019. Т. 5(9). С. 57–74.
10. Мурзаканова А.З., Новикова И.А., Шляхта Д.А. Толерантность в структуре личности и индивидуальности студентов. *Психология образования в поликультурном пространстве*. 2015. № 4(32). С. 39–47.
11. Олпорт Г.У. Толерантная личность. *Национальный психологический журнал*. 2011. № 2. С. 155–159.
12. Орлов А.Б., Шапиро А.З. Психология толерантности: проблемы и перспективы. *Вопросы психологии*. 2006. № 3. С. 62–66.
13. Полякова В.І. Методика дослідження гендерної толерантності педагогічних працівників. *Вісник післядипломної освіти. Серія: Соціальні та поведінкові науки*. 2016. Вип. 2. С. 98–108.
14. Почебут Л.Г. Взаимопонимание культур. Методология и методы этнической и кросскультурной психологии. Психология межэтнической толерантности : учебное пособие. Санкт-Петербург, 2005. 280 с.
15. Солдатова Г.У. Практическая психология толерантности, или Как сделать так, чтобы зазвучали лучшие струны человеческой души. *Век толерантности*. 2003. № 6. С. 60–79.
16. Уолцер М. О терпимости / перевод с англ. яз. И. Мюрнберг. Москва : Идея-Пресс, Дом интеллектуальной книги, 2000. 160 с.
17. Урусова Л.Х. Гендерная толерантность в современном обществе. *Вестник Кемеровского государственного университета*. 2014. № 2 (58). Т. 2. С. 122–124.
18. Шустова Л.П. Программа формирования толерантности старшеклассников на основе гендерного подхода в образовании. *Методист*. 2013. № 5. С. 9–15.
19. Ibadova T.I. The Problem of Tolerance in Modern Foreign Psychology. *Bulletin of Peoples' Friendship University of Russia. Series: Psychology and Pedagogy*. 2011. No. 3. Pp. 68–74.

Demchyna O.M. THEORETICAL BASIS OF RESEARCH OF GENDER TOLERANCE IN STUDENTS YOUTH

The article is devoted to theoretical aspects of measuring of gender tolerance among students. It considered the modern approaches to understanding tolerance in its gender aspect as a socio-psychological phenomenon. The results showed that some researchers studying gender issues only in the context of interpersonal relations, although now the problem of tolerance should be considered in view of diversity of manifestations of gender identification of person. It was found that the level of gender tolerance can be assessed through measurements of: the ability to psychological self-regulation; the defense mechanisms, including introjection and objection; the state of formation and acceptance of one's own gender identity; the knowledge of philosophical, moral, religious, legal and other preconditions of acceptable or unacceptable in gender diversity; the experience (per-

sonal or group) of resolving intergender conflicts. Also, were described factors of gender tolerance formation (age, student's worldview, level of tolerance of the immediate environment, sphere of activity, etc.). Thus, the age of mature adolescence is accompanied by changing of the system of values under the influence of the specifics of a leading activity, reevaluation of social roles, development of reflection, improvement of intelligence, formation of the cognitive sphere. The student's worldview develops under the influence of the experience of interpersonal interaction (communication of boys and girls), as well as the results of testing in practice the viability and effectiveness of various elements of gender tolerance in the environment of a higher educational institution. The author considered methodological approaches to assessing the formation of gender tolerance. It was found that these approaches cover a significant part of the components and factors of gender tolerance formation, however, features of experience accumulation at macro-, meso- and micro-levels remain out of the focus of the study. Prospects for further research are outlined in the development of evaluation methods, which are devoid of these shortcomings.

Key words: *gender tolerance, components of tolerance, gender roles, identification, social psychology.*